

عبدالمجید ارفعی؛ گنج عیان/یادداشتی از پارسا دانشمند؛ استاد مدعو آشورشناسی در موسسه آیپک چین

پارسا دانشمند؛

استاد مدعو آشورشناسی در موسسه آیپک چین/

صدای میراث: طی سالیان اخیر هزاران واژه در خصوص زندگی دکتر عبدالمجید ارفعی به رشته تحریر در آمده است. از خدمات علمی و فرهنگی او طی چند مراسم و البته با تشریفات اهدای جوایز فرهنگی به شکل شایسته‌ای تمجید و تقدیر شده است.

همچنین شمار زیادی از مصاحبه‌های ایشان با رسانه‌های صوتی و تصویری در دسترس همگان است. به این ترتیب، حال که نوبت به این شاگرد قدیمی استاد رسیده است برایم بسیار دشوار است سخنی در وصف و در خصوص ایشان بگویم که در میان انبوه مقالات و فایل‌های آنلاین و آفلاین نتوان یافت.

اما دست کم یک نکته اساسی که در آن مطالب و یادداشت‌ها و گفتگوها مغفول مانده است، این پرسش است که در سالیان گذشته، دکتر ارفعی در کدام نهاد علمی تدریس کرده است؟ آیین‌های نکوداشت دکتر ارفعی از حدود ده سال پیش آغاز شد و معمول است که چنین آیین‌هایی در زمان بازنشستگی استادان برگزار می‌شود. از این رو، می‌توان پرسید که دکتر ارفعی وابسته به کدام نهاد آکادمیک بوده است و بازنشستگی او به چه معنا است؟

حدود شصت سال

پیش عبدالمجید

ارفعی جوان به

آمریکا رفت که

تحصیلات تکمیلی

خود را در زمینه

زبان‌های باستانی

ایران آغاز کند. اما

پایش که به آنجا

رسید به پیشنهاد

پرویز ناتل خانلری

زبان‌های میانرودان باستان و ایلامی را برای ادامه تحصیل برگزید. این تغییر و چرخش ناگهانی مسئولان بورس تحصیلی آن روزگار را خوش نیامد و ارفعی جوان را از دریافت کمک مالی محروم ساختند. شاید پرسش آنان همانی باشد که هنوز هم گاهی اینجا و آنجا شنیده می‌شود: «رشته پژوهش‌های میخی که در

جهان بیشتر با عنوان قرن نوزدهمی «آشورشناسی» معروف است، چه دخل و ربطی به پژوهش‌های ایرانی دارد؟ زبان‌های اکدی و سومری به میان‌رودان باستان مربوط است و ایلامی‌ها هم پیش از هخامنشیان بودند، پس چرا باید امکانات مادی محدود علوم انسانی صرف چنین امور نامربوطی بشود؟»

البته پاسخ به این سوال چندان دشوار نبود و نیست و چه بسا که گوش شنوایی نداشته است. اکدی حدود دو هزار سال زبان اداری ساکنان کوه‌های زاگرس و دشت‌های خوزستان بوده است. زبان ایلامی بیش از سه هزار سال در گستره وسیعی از فلات ایران معمول و مرسوم بوده است و آخر این که چندین ده هزار کتیبه و گل‌نوشته میخی در موزه‌های ایران به خطوط میخی و زبان‌های اکدی و سومری و ایلامی است.

ارفعی بیش از پنجاه سال پیش به ایران بازگشت با این خیال خوش که رشته پژوهش‌های میخی رادر دانشگاه‌های ایران پایمیزی کند. ترجمه منشور کورش بزرگ از زبان اکدی به فارسی شاید یادآوری مناسبی بود که یکی از اسناد مهم تاریخ ایران به زبانی غیرایرانی نوشته شده است. اما گویا انتشار آن کتاب هم چندان مشوق بزرگی نبود و به تخصیص دفتر و دستکی برای رشته پژوهش‌های میخی نینجامید.

دکتر ارفعی هرگز به طور جدی برای تدریس در هیچ دانشگاهی دعوت نشد و در تحقق آرزوی دیرینه خود کامیاب نگردید. اما در عوض دفتر و محل کار خود و حتی زمانی خانه خود را کلاس درس دانشجویان و علاقمندان پژوهش‌های میخی و زبان‌های اکدی و ایلامی ساخت. با سخاوت دکتر ارفعی و سماجت شاگردانش پژوهش‌های میخی سرنوشتی بسیار خوش‌بخت‌تر از رشته‌های دیگر همچون مصرشناسی و مطالعات چین و هند باستان یافت.

دکتر ارفعی تا پیش از همه‌گیری اخیر از هر فرصت و امکانی برای آموزش شاگردان تشنه پژوهش‌های میخی یاری می‌جست. از خانه و محل کار گرفته تا کلاس‌های دایره‌المعارف بزرگ اسلامی و فرهنگستان هنر.

او هرگز استخدام نشد و هرگز هم بازنشسته نشد. دکتر ارفعی هرگز از امکانات دانشگاه‌های بسیار خوب و شایسته ایران بهره‌مند نگردید، اما دانشجویانش بی‌صبرانه منتظرند که استادشان هر چه زودتر از بلای این بیماری رهایی یابد و باز کلاس‌های پراکنده پژوهش‌های میخی برپا شود. افسوس که این همه سال چه گنجینه‌ای در رشته پژوهش‌های میخی داشته‌ایم و چه فقیرانه زندگی کرده‌ایم.